

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

כניסת שבת: 19:05
ציאת השבת: 20:11 לדעת ר"ת: 20:41

אורי וישעי הגיליון התורני

הכרזת ראש חודש אלול – המולד יום שישי 13:13 ו-7 חלקים
ר"ח שבת קודש ולמחרת ביום ראשון

בתם פז – מיאוריט צ' הפרשה

עטרת פז

"אין אדם יודע מתן שכרן של מצוות"

והיה עקב תשמעון (ז, יב)

"והיה עקב תשמעון" (ז, יב) משל למה הדבר דומה, לבן שאביו דורש ממנו כי ירצה ללמוד תורה, שאם לא כן ילקהו עד שיאמר רוצה אני, הרי ברור איפוא שמוטב לו לרצות לאלתר כדי לחסוך מעצמו את המלקות. כך אומר גם משה רבנו: "והיה עקב" הלא בסופו של דבר "תשמעון" שתהיו מוכרחים לשמוע, כי הרי יכפו אתכם לכך, אם כן הלא מוטב כי תשמעו לאלתר... (הרה"ק מפשיסחה זי"ע).

לפני כל צעד שאומר אדם לעשות, עליו לשמוע תחילה היטב ולהתבונן אם בצעד זה יעשה את רצון השם יתברך, ואם לאו אל יעשהו. וזהו פירושו של הכתוב: "והיה עקב" והיה בכל צעד שתאמרו לעשות "תשמעון" תשמעו תחילה היטב אם הוא יהיה לרצון השם יתברך אם חס וחלילה לא. (אור צדיקים בשם הרה"ק מססוב זי"ע)

חכמינו אמרו: אין "והיה" אלא לשון שמחה. וכך הוא איפוא פירושו של הכתוב: "והיה" שמחה גדולה תהיה ברקיע, אם "עקב" כאשר בסוף ימי הגלות, בעקבתא דמשיחא, יבואו על האדם מישראל נסיונות וקשיים מרים, ובכל זאת "תשמעון" תוסיפו גם אז לשמוע בקול השם יתברך ולשמור את תורתו, כי אז ישמח שמחה גדולה. (אור לחיים)

"ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה" (ו-ו) מצינו במדרש, שלפיקד היתה רבקה עקרה, כדי שלא יאמרו אומות העולם כי ברכתם אשר ברכוה: "אחותנו את היי לאלפי רבבה", היא אשר השפיעה עליה ללדת בנים. אומר איפוא כאן הכתוב: "ברוך תהיה מכל העמים" אף כי כל עמים יברכוך, בכל זאת לא יהא בך משום מניעה לפריונך ורבייתך.

"וכסף זהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה" (ח, יג) פירש בעל השל"ה הקדוש: בנוהג שבעולם, אם מתרבה כספו וזהבו של אדם, אזי לא רק כספו מתרבה, אלא כל אשר לו מתרבה, כבר אומרים עליו שהוא גם פיקח וגם למדן...

"ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה"

בספר עלינו לשבח (להגר"י זילברשטיין שליט"א) סיפר על אחד מגדולי האדמו"רים שבאחד ממסעיו מחוץ לארץ, לארץ ישראל עבר המטוס מעל הרי האלפים המושלגים, הנוף שם היה "עוצר נשימה" מיופי הבריאה, האדמו"ר לא העיף עין לבחון. הגבאי רצה שהאדמו"ר יסתכל וינפש, אך האדמו"ר המשיך בלימודו, כשהגיע לארץ ישראל הרים את עיניו והסתכל, כששאלוהו אחר כך ילמדנו רבנו למה לא הרים את עיניו? השיב להם, הובא בתורה שהיא ארץ שעניי ה' אלקיך בה, ואם הקב"ה מסתכל על ארץ ישראל, שהיא ארץ קדושה ויפה מבחינה רוחנית וגשמית, גם אני, בנו, מסתכל היכן שאבי מסתכל. ולבל נשכח שהקב"ה מעיד, שהיא ארץ זבת חלב ודבש, ואף אנו אומרים בברכת המזון, ארץ חמדה טובה ורחבה.

רש"י בתחילת הפסוק הראשון בפרשתנו מפרש הפסוק: "והיה עקב תשמעון" – אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון, ויש גם עבירות קלות בעיני האדם שאינו מחשיב אותם לעבירות; ועל כן הכריז רבי: "הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות" (אבות פ"ב מ"א).

חז"ל בילקוט שמעוני (תקנ) ביארו, כאשר בא יונה לברוח תרשישה והוא יושב בירכתי הספינה והסער הולך וגדול, האניה חשבה להשבר ואין עצה, "ויראו המלחים ויעזקו איש לאלהיו", "מלמד שהיו בספינה משבעים אומות", וכל אחד התפלל אל האליל שמאמין בו, ויונה שכב ונרדם. ואם נעשה חשבון נראה שהצדק היה עם יונה במה שלא הרגיש שבשלו בא הסער, והרגיש את עצמו בהשקט ושלווה, בחינת "אני שכבתי ואישנה" (תהלים ג, ו). כי ספינה כזו, שנעשתה פונדק לשבעים אומות, עושי תועבות שופכי ורשעים, ואצלם נמצא יונה נביא ה' קדוש וטהור!

וכי איזה חטא נמצא בו, שלא הלך אל נינוה להגיד להם תוכחה – הלא גם זה עשה בשביל אהבת ישראל, פן יקבלו ממנו את תוכחתו תיכף ומיד, ואצל ישראל הוא מדבר השכם וערב, ואין קול ואין עונה, הלא יעורר מידת הדין על ישראל, ולכן אמרו רז"ל שלא רצה ללכת אל נינוה, ולשם שמים נתכוין. ואם כן, היה יכול להשבע כי אין לו חלק בסער הזה.

והנה מפילים גורל, והגורל נופל דווקא על יונה!!! ויונה עומד ומכריז כי אין הסער בשביל "אִינּוּן" או "סְטִיפָן", אלא "בשלי הסער הזה!!! – אין אתה יודע מתן שכרן של מצוות ועונש על עבירות!

לפעמים אם מתעורר איזה סער בעולם, ואתה שואל ליהודי פלוני, התאמר לי, בשל מי הסער הזה? בודאי יאמר ויוכיח באותות ומופתים על החטאים שיש במדינה- אבל כמובן על חטאים של אחרים של פלוני ואלמוני. אבל באמת יכול להיות כי הסער מתחולל במה שהוא כובש נבואתו! גם עליו למלאות תפקיד של נביא, להוכיח ולקרר לבותיהם של ישראל לאבינו שבשמים, והוא כובש ואינו נוקף אצבע, מה שאינו חושב אפילו לעבירה, ואולי גם הוא חושב שזהו לשם שמים- כי למה לו להגיד, אולי לא ישמעו לו ומוטב שיהיו שוגגים, ואעפ"כ אומר לנו רבנו הקדוש "והוי זהיר במצוה קלה, שאין אתה יודע!"

(מתוך "דברי אגדה" להגר"ש אלישיב זצ"ל).

ד"ר לע"י הגה"צ רבי שמעון גבאי בן רחל, הגה"ק רבי נסים פרץ בן סוליקה זצ"ל
לע"י ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
תורם על ידי המשפחה

הליכות מלבי

נושא: ברכת הגומל

קומי אורי - סיפור לשבת

הרב שפירא סידר היטב את גזעי העצים החטובים לפי אורכם וקוטרם, כדי להעבירם לביטני הקצינים הנאצים להסקת חדריהם בחורף. מסביב הכל היה קפוא. ידיו הפכו לגוש קרח. הוא היה מבוגר, עיין ותשוש מעבודה מפרכת זו, אבל לא היתה לו ברירה אלא להמשיך במלאכתו, אחרת יבוא קיצו.

לפתע שמע צעקות, יללות וצרחות מכיוון ביתני הנשים. נשים וילדים הובהלו החוצה על ידי החיילים הנאצים לכיוון המשאיות בדרך לתאי הגזים. כולם ידעו שאלו דקותיהם האחרונות. הצעקות והבכיות של חסרי הישע היו מחרידות.

היה נדמה לרב שאפילו הקור הנורא אינו מסוגל לשאת עוד את המראות והקולות הללו. הוא היה בטוח שאותן צעקות מגיעות עד לב השמיים, ולא היה לו ספק שעוד מעט ירדו אש וגופרית מן השמיים וימחקו את המחנה הזה ואת אדונו הארורים מעל פני האדמה. אבל זה לא קרה.

אחת הנשים מהקבוצה זיהתה את הרב שפירא ניצב ליד גזעי העצים עם כלי מלאכתו. היא עזבה את השורה הדחוקה והמבוהלת, רצה אליו וביקשה ממנו סכין. הרב שפירא הבין שהיא רוצה לשים קץ לחייה. הוא ניסה להסביר לה בכל כוחו שעדיף שהנאצים יוציאו אותה להורג מאשר תתאבד ודיבר עמה על קדושת החיים. "הי נתן והי לקחי", ציטט והסביר שרק מי שנתן את הנשמה לאדם, יכול לקחתה ממנו, וגם הוסיף כי יש איסור בדבר.

האשה לא שעתה לדבריו והמשיכה בתוקף רב לדרוש ממנו סכין.

כאשר הבינה האשה שהרב שפירא לא עומד לתת לה את מבוקשה, הביטה לאחור והבחינה בקצין גרמני שעומד במרחק חמישים מטר ממנה ומחגורתו מבצבצת סכין גדולה. היא הסתובבה ורצה לעבר הקצין שעמד בפנית הביתנים. הרב נטש את עמדתו, רץ אחריה וניסה לשכנעה בתחנונים: "לא... לא! אל תתאבדי! לא טוב את עושה!" כשהגיע ליד הקצין הגרמני, הלה דרך את נשקו ושאל: "מה קורה כאן?". הרב שפירא ניסה להסביר לו שהאשה רוצה להתאבד, ושעל פי הדת היהודית הדבר אסור, אפילו אם האדם נמצא ברגעיו האחרונים, ולכן הוא רוצה למנוע ממנה את המעשה.

בפניה של האשה היה אור מיוחד במינו. הרב לא ידע אם זהו אור של קדושה או של טירוף. מעולם לא ראה אור כזה. "תן לי את הסכין בבקשה!", אמרה האשה לקצין הגרמני.

הקצין היה משועשע מהמצב. הוא חשב שיהיה נחמד לראות אשה יהודיה דוקרת עצמה למוות וחוסכת לו כדור. הוא שלף את סכיני הארוכה מנדנה, והזהיר את האשה עם קנה מכוון לעברה שלא תעז לעשות שטויות.

האשה לקחה את הסכין בידים רועדות. ואז הורידה את אט אט את השלג הקפוא סלסלה שהייתה קשורה על כתפה וגבה והייתה מלאה בסמרטוטים. היא החלה להוציא סמרטוט ועוד סמרטוט עד שהגיעה לתחתית...

הרב שפירא וגם הקצין הגרמני השתאו למראה עיניהם: בתחתית הסלסלה היה כר לבן ועליו מונח תינוק ערום שפרפר וייבב חלושות. האשה נשאה את עיניה למרום ואמרה: "ריבונו של עולם, נתת לי בן בריא, ואני מבקשת ממך רק דבר אחד: כשימות בני, ימות כיהודי!"

לאחר מכן החזיקה את הסכין בידה וברכה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על המילה!" היא התכופפה ומלה את בנה.

פרץ דם יצא מהגוף הזעיר. התינוק בכה מכאב, אמו בכתה עמו, הרב שפירא נדהם הצטרף לבכיים, ואילו הקצין הגרמני שמט את רובהו כלפי מטה והמשיך לעמוד דום בפנים קפואות. האם כיסתה את בנה התינוק בסמרטוטים שהוציאה, הרימה אותו בין ידיה והמשיכה במסכת הברכות: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו! ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה..." קולה של האם הדדה במרחב הקפוא. היא חזרה לאטה עם בנה הנימול לשורת הנשים והילדים המיבבים.

כעבור זמן קצר האם ובנה לא היו בין החיים!

שנינו בגמרא סוכה (דף לח:): אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: מנין לשומע כעונה דכתיב (מלכים ב כב, טז) את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה וכי יאשיהו קרא? והלא שפן קראו, דכתיב ויקראו שפן, לפני המלך (שם, י) אלא מכאן לשומע כעונה. ע"כ. ופרש"י "וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדיש או יהא שמייה רבא ישתקו בתפלתן וישמעו בכוונה, והרי הן כעונין, וגו'". ע"כ למדונו רבותינו כלל לכל דיני התורה התלויים באמירה, כגון ברכת המזון וכדומה, שדין השומע את הברכה, כדן העונה. ולמשל, אדם הבא לברך על איזה פרי ברכת בורא פרי העץ, וגם חברו בא לאכול פרי ולברך בורא פרי העץ, יכולים שניהם לצאת ידי חובת הברכה בברכתו של אחד מהם, שיברך הוא, ויכווין להוציא את חברו השומע ידי חובה. וכן המנהג בקידוש של ליל שבת, ובברכת המוציא של שבת, שראש המשפחה מברך על היין והפת, והכל עונים אחריו אמן, וטועמים מן היין או הפת, ואינם מברכים שוב, לפי שנפטרו כבר בברכתו של בעל הבית ויצאו ידי חובת הברכה.

ובדיון ברכת הגומל, באם יש בבית הכנסת יותר מאדם אחד המחויב בברכת הגומל, אין צורך שיבואו כל אחד ואחד ויברכו לעצמם, אלא יברך אחד המחויבים, ויכווין להוציא את חבריו ידי חובת הברכה, וממילא נפטרו בברכתו כל השומעים המחויבים בברכה זו, ואינם מברכים שוב. וכן נוהגים בהרבה בתי כנסיות של בני ספרד, הנוהגים לברך ברכת הגומל על נסיעה מעיר לעיר (כל ששהו יותר משבעים ושתיים דקות בדרך שבין שתי הערים), כאשר בזמנינו מצוי הדבר לרוב שיש בבית הכנסת כמה אנשים המחויבים לברך ברכת הגומל, לא מטריחים את הציבור שכל אחד ואחד ישמיע את ברכתו, אלא עומד אחד המחויבים בברכה זו ביום שבת בסמוך לספר התורה, ומכריז הרב או החזן שכל מי שמחויב בברכת הגומל ייתן אל לבו לצאת ידי חובתו בברכה זו, וכן ייתן המברך את דעתו על כך שהוא מוציא את כולם ידי חובתם, ודי בזה. כי דין השומע כדן העונה ממש.

וזה לשון מרן השלחן ערוך (סי' ריט) בזה: "אם בירך אחד הגומל, ונתכוון להוציא את חברו, ושמע חברו וכוון לצאת, יצא אפילו בלא עניית אמן". והוסיף על כך הרמ"א בהגהתו: "כיון שהמברך גם כן חייב, יצא האחר בלא עניית אמן". ע"כ. וטעם הדבר שצריך השומע לכוון לצאת ידי חובתו, הוא מחמת דין "מצוות צריכות כוונה", ועל כן העושה מצוה בלא כוונה כלל, לא יצא ידי חובתו (אם כי יש בזה הרבה פרטי דינים שלא נעמוד עליהם כעת), ולכן השומע שהוא מקיים מצוה בברכה זו, אינו יכול לצאת ידי חובה אם לא נתן דעתו לכך שבשמיעתו הוא יוצא ידי חובת הברכה. ומהיות טוב זה שרוצה להפטר בברכת חברו, יעמוד ויתכוון לצאת ובודאי המברך יכווין להוציא, כך שמעתי בשם הגר"מ מאזוז שליט"א.

וכך מתאר הגאון החתם סופר בספר הזיכרון שלו, כי כאשר נעשו נסים גדולים לו ולבני קהילתו בימי מלחמת נפוליון, שניצלו מהמלחמה שרבים חללים הפילה כנודע, כתב: וביום הכניסה עליתי לתורה ובירכתי הגומל בלשון רבים, ואנשי הקהל שהיו עמי ענו אחרי בלשון רבים, מי שגמלנו כל טוב הוא יגמלנו כל טוב סלה.

עוד נוסף, מי שהיה חייב בברכת הגומל, ויברך ויצא ידי חובתו, אינו רשאי לברך שנית כדי לפטור את חברו.

ד"ת לע"נ ר' דני (דניאל) בן יולנדה ז"ל נלב"ע ו' במנחם אב התשע"ב, ת"צ'צ'ב'ה'